

III. RECENZII

DREPTURILE ROMILOR ȘI ALE NOMAZILOR ÎN 13 ȚĂRI EUROPENE (FRA, 2025)

DANIELA ALBU*

Abstract:

The latest report by the European Agency for Fundamental Rights (FRA) shows that while there have been some improvements in housing and employment for Roma in Europe, significant challenges remain, including high rates of poverty, discrimination and segregation. The situation has worsened in terms of reporting discrimination, despite increased awareness of human rights institutions and increased trust in the legal system and police. No change has been observed in terms of segregation in education, gender equality in employment and housing overcrowding.

The report also presents a number of positive developments. These include the decreasing number of Roma facing poverty, less material deprivation, more Roma/Travellers trusting the police or the legal system in their country, more Roma/Travellers children participating in early childhood education, more Roma in paid employment and a narrowing of the gap between Roma and the general population in terms of life expectancy at birth. However, there are still areas where there are negative developments in terms of Roma access to fundamental rights. Over the past decade, Roma in all the countries studied have faced increasing levels of discrimination. This is true in general, but especially in terms of their access to certain socio-economic rights (education, employment, health and housing).

Keywords: discrimination, Roma/Travellers, fundamental rights, violence, education, poverty

Résumé :

Le dernier rapport de l'Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne (FRA) montre que, malgré certaines améliorations en matière de logement et d'emploi pour les Roms en Europe, d'importants défis persistent, notamment des taux élevés de pauvreté, de discrimination et de ségrégation. La situation s'est aggravée en ce qui concerne le signalement des discriminations, malgré une meilleure connaissance des institutions de défense des droits humains et une confiance accrue dans le système judiciaire et les forces de l'ordre. Aucune évolution positive n'a été constatée en matière de ségrégation dans l'éducation, d'égalité des sexes dans l'emploi et de surpeuplement des logements.

Le rapport présente néanmoins plusieurs points positifs. Parmi ceux-ci figurent la diminution du nombre de Roms vivant dans la pauvreté, une réduction des privations matérielles, une confiance accrue des Roms et des Gens du voyage envers la police et le système judiciaire de leur pays, une participation plus importante des enfants roms et des Gens du voyage à l'éducation préscolaire, une augmentation du nombre de Roms occupant un emploi rémunéré et un resserrement de l'écart d'espérance de vie à la naissance entre les Roms et le reste de la population. Cependant, l'accès des Roms à leurs droits fondamentaux continue d'évoluer négativement. Au cours de la dernière décennie, les Roms de tous les pays étudiés ont été confrontés à une augmentation des discriminations. Cela est vrai en général, mais

---

* Email: daniela.albu@irido.ro

surtout en ce qui concerne leur accès à certains droits socio-économiques (éducation, emploi, santé et logement).

Mots-clés : discrimination, Roms/Gens du voyage, droits fondamentaux, violence, éducation, pauvreté

Agencia Europeană pentru Drepturi Fundamentale (FRA) a publicat Raportul *Drepturile romilor și ale nomazilor în 13 țări europene*¹ în octombrie 2025, analizând perspectivele celui mai recent sondaj privind exercitarea drepturilor romilor (2024). Dintre toate grupurile studiate de FRA, romii apar ca fiind grupul cel mai vulnerabil la discriminare și criminalitate. Rapoartele recente ale Agenției arată că, deși există unele îmbunătățiri în ceea ce privește locuințele și ocuparea forței de muncă pentru romii din Europa, persistă provocări semnificative, inclusiv rate ridicate de sărăcie, discriminare și segregare. Conform celui mai recent sondaj 80% dintre romi sunt expuși riscului de sărăcie și există inegalități semnificative în educație și sănătate în comparație cu populația generală.

În 2024, FRA a lansat un sondaj privind romii/nomazii în 10 state membre (Bulgaria, Cehia, Franța, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Portugalia, România și Spania) și trei țări în curs de aderare (Albania, Macedonia de Nord și Serbia). Toate țările vizate au fost incluse în sondajele FRA anterioare privind romii, cu excepția Albaniei, și toate găzduiesc populații suficient de mari de romi/nomazi. Albania, Macedonia de Nord și Serbia au fost adăugate în sondaj ca țări din afara UE, reflectând calitatea lor de observatori în Consiliul de administrație al FRA și având în vedere că au populații însemnate de romi. Țările incluse în sondajul din 2024 privind romii acoperă 86% din populația estimată de romi/nomazi din UE și 54% din populația estimată de romi/nomazi din Europa.

Cadrul UE privind romii reflectă obiectivele ONU de dezvoltare durabilă (ODD) ale Agendei 2030 și principiul lor general de a nu lăsa pe nimeni în urmă (17). Abordând situația romilor, UE poate face progrese în atingerea ODD-urilor. ODD-urile 1 și 2 (reducerea sărăciei și a foametei), 3 și 4 (sprijinirea sănătății și bunăstării și a educației de calitate pentru toți), 6 și 7 (accesul la apă curată și salubritate, precum și energie curată și la prețuri accesibile), 10 și 11 (reducerea inegalității în cadrul țărilor și între acestea, dar și dezvoltarea unor orașe și comunități incluzive și durabile) și 16 (societăți pașnice, accesul la justiție pentru toți și instituții eficiente, responsabile și incluzive). Sondajul a avut 10.126 de respondenți romi din gospodării private cu vârste de 16 ani și peste 16 ani, care au locuit în țara respectivă cel puțin un an. Au fost colectate informații și de la 22 484 de persoane care locuiau în aceeași casă cu aceștia. Realizate în cele treisprezece țări mai sus menționate, interviurile față în față au avut loc în perioada iunie-decembrie 2024 și s-au desfășurat în limbile oficiale ale țărilor respective. Datele obținute permit analiza tendințelor în timp, dezvăluind modul în care UE și statele sale membre își respectă obligațiile legale legate de drepturile fundamentale – astfel cum sunt garantate în temeiul Tratatului privind Uniunea Europeană, al Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene și al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene – în ceea ce privește romii/nomazii. Constatările anterioare ale sondajelor realizate de FRA sugerează că romii și nomazii din întreaga UE se confruntă nu numai cu încălcări directe ale drepturilor lor fundamentale – inclusiv discriminare, segregare, hărțuire și violență motivate de ură – ci și cu încălcări indirecte ale drepturilor lor

---

¹ Versiunea originală în limba engleză poate fi accesată la adresa: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2025-roma-survey-2024_en.pdf

protejate prin lege. Acest lucru este demonstrat de un decalaj considerabil între romi/nomazi și populația generală în ceea ce privește parametrii cheie ai realizărilor lor în domeniul educației, ocupării forței de muncă, sănătății și locuințelor. Pregătirea sondajului a luat în considerare particularitățile populației țintă și a respectat aspectele etnice și culturale aferente. Organizatorii sondajului au recrutat și instruit interviuatori cu origini rome și au lucrat alături de mediatori cu origini rome sau cu persoane având legături puternice cu comunitățile implicate. În martie 2025, FRA a discutat rezultatele preliminare ale sondajului cu organizațiile societății civile rome și cu alte părți interesate din țările incluse în sondaj: punctele naționale de contact pentru romi, organismele pentru egalitate și alte instituții publice.

Obiectivul principal al raportului este de a oferi dovezi privind exercitarea drepturilor fundamentale de către romi/nomazi în anumite țări europene și de a furniza date pentru cadrul UE privind romii. Structura raportului se aliniază cu cele șapte obiective ale cadrului: 1) combaterea și prevenirea anti-țigănistului și a discriminării; 2) reducerea sărăciei și a excluziunii sociale pentru a elimina decalajul socioeconomic dintre romi și populația generală; 3) promovarea participării prin emancipare, cooperare și încredere; 4) creșterea accesului egal la o educație generală incluzivă și de calitate; 5) creșterea accesului egal la locuri de muncă de calitate și durabile; 6) îmbunătățirea sănătății romilor și creșterea accesului egal la asistență medicală și servicii sociale de calitate; 7) creșterea accesului egal la locuințe desegregate adecvate și la servicii esențiale.

Raportul este structurat în șapte capitole, care abordează obiectivele mai sus menționate. Fiecare capitol cuprinde o serie de secțiuni relevante pentru subiectul abordat.

Anti-țigănistul / discriminarea împotriva romilor

Capitolul I prezintă sub titlul *Manifestări ale anti-țigănistului: discriminare, hărțuire și violență* discriminările multiple resimțite de romi în țările studiate.

Discriminare:

Respondenții sunt întrebați despre percepția lor privind discriminarea din diverse motive și în diverse situații. Motivele examinate sunt culoarea pielii sau originea rasială, originea romă/nomadă, religia, vârsta, sexul, dizabilitatea, orientarea sexuală, identitatea de gen și „altele”. Situațiile examinate sunt relațiile din unități de învățământ cu colegii și profesorii, situații în care romii își caută un loc de muncă sau când se află la un loc de muncă, când utilizează servicii de asistență medicală; când încearcă să închirieze sau să cumpere un apartament sau o casă; când sunt în contact cu birouri administrative sau servicii publice; când intră într-un bar, restaurant sau hotel; când utilizează transportul public; și când se află într-un magazin sau încearcă să intre într-un magazin. Rezultatele Sondajului privind nivelul de discriminare a romilor din 2024 sugerează că nu există aproape nicio schimbare în comparație cu sondajele anterioare, cu unele variații ale tendințelor între țările acoperite. În medie, aproape fiecare al treilea respondent rom/nomad (31%) s-a simțit discriminat pe baza originii sale etnice. Nivelurile de discriminare au scăzut în Grecia și Serbia, în timp ce au crescut în Cehia, Franța. Totodată, a crescut nivelul de discriminare a nomazilor în Macedonia de Nord și Portugalia. Ratele de discriminare au atins cele mai ridicate niveluri în Irlanda (pentru ambele grupuri), Italia și Portugalia. În Albania, Cehia, Franța, Grecia, Portugalia, România și Serbia, mai mulți bărbați romi/nomazi decât femei rome/nomade s-au simțit discriminați pentru că sunt romi în cele 12 luni anterioare sondajului.

Hărțuire:

Sondajul privind romii din 2024 îi întreabă pe toți respondenții despre experiența privind oricare dintre situațiile care sunt considerate hărțuire (dacă vreunul dintre aceste incidente a avut loc din cauza originii lor rome/nomade). În medie, ponderea respondenților care au experimentat cel puțin una din cinci forme de hărțuire motivată de ură în cele 12 luni anterioare sondajului a scăzut din 2016 (de la 30% la 19%). Aceeași tendință este observabilă la nivel național în **Cehia, Franța, Grecia, Ungaria și România**, în timp ce tendința opusă se constată în Macedonia de Nord și Portugalia.

Violență:

În sondajul privind romii din 2024 respondenții au fost întrebați despre experiențele lor de violență fizică (agresiune fizică - lovire, împingere sau brutalizare) pe care le-au perceput ca fiind motivate de originea lor romă/nomadă. În medie, 1% dintre respondenți au raportat astfel de incidente, ceea ce este similar cu rezultatele sondajelor anterioare privind romii/nomazii. Din cauza numărului mic de respondenți care au experimentat violență motivată de ură, o dezagregare suplimentară a datelor (pe țară, sex, dizabilitate sau tip de cartier) nu a fost posibilă.

Sub titlul **Sărăcie și excludere socială, capitolul II** prezintă situația romilor și a nomazilor din țările studiate. Este evidențiat dreptul la asistență socială pentru asigurarea unei existențe decente, așa cum este conferit prin Articolul 34 al Cartei Drepturilor Fundamentale precum și prin Articolul 3 din Tratatul UE și Articolul 24 al Cartei, care prevăd că trebuie acordată o atenție specială copiilor care trăiesc în sărăcie și excludere socială. Sondajul arată că, în medie, 70% dintre romii/nomazii din statele membre chestionate sunt expuși riscului de sărăcie. Aceștia locuiesc în gospodării al căror venit este sub 60% din venitul mediu din țara lor. Rata a scăzut drastic în fiecare țară în parte. Cu toate acestea, diferența dintre rata pentru romi/nomazi și cea pentru populația generală este încă mare. Cele mai mici diferențe naționale pot fi observate în Macedonia de Nord, Bulgaria și Ungaria. În Cehia și Ungaria 70% și, respectiv, 58% dintre romii cu vârsta sub 15 ani sunt expuși riscului de sărăcie, comparativ cu 52% și, respectiv, 49% din totalul populației rome. Nu se observă o astfel de creștere pentru segmentul cel mai în vârstă al populației (cu vârsta de 60 de ani și peste). În ceea ce privește **copiii care trăiesc în gospodării cu risc mare de sărăcie**, rezultatele sondajului arată că în 2024, în medie, 77 % dintre copiii romi/nomazi cu vârste sub 18 ani se confruntă cu această situație. Se constată o îmbunătățire cu 8 % în comparație cu anii 2021 și 2016 ceea ce indică un progres foarte slab. Referitor la **privarea materială gravă**, în medie, 37% dintre romii/nomazii chestionați locuiau în gospodării care se confruntau cu privațiuni materiale grave. În 2024 numărul acesta este mult mai mic decât în 2016 (62%). Datele relevă o tendință negativă doar în Irlanda (pentru nomazi) și nicio schimbare în Franța, Macedonia de Nord și Portugalia. În restul țărilor analizate, tendința este pozitivă.

În cuprinsul **capitolului III, Raportarea discriminării, cunoașterea drepturilor și încrederea în instituțiile publice**, se abordează gradul de conștientizare a romilor și nomazilor cu privire la drepturile lor și la instituțiile la care se pot adresa în cazul în care drepturile lor sunt încălcate. Se analizează încrederea lor în sistemul polițienesc și juridic al țării lor. În ceea ce privește **raportarea discriminării**, respondenții la sondajul din 2024 au fost întrebați dacă s-au simțit discriminați în ultimele 12 luni și dacă au raportat sau au depus o plângere cu privire la un astfel de incident. Tendința de subraportare semnificativă a incidentelor de discriminare continuă și în sondajul actual. Încrederea romilor/nomazilor în instituții nu a scăzut, iar gradul de conștientizare a organismelor pentru drepturile omului din țările lor este destul de bun, dar această tendință de subraportare indică o anumită resemnare din partea victimelor, care consideră raportarea inutilă, deoarece sunt de părere că nu ar conduce la nicio acțiune în favoarea lor. 86%

dintre respondenți nu au raportat vreun incident de hărțuire motivată de ură chiar dacă s-au confruntat cu acest tip de hărțuire. Acest indicator sugerează o subraportare semnificativă. La nivel național, Cehia și Macedonia de Nord prezintă ambele o creștere a proporției de respondenți care nu au raportat hărțuirea motivată de ură, în comparație cu sondajele anterioare. **Cele mai mari îmbunătățiri sunt înregistrate în România** (unde doar fiecare al doilea (57%) respondent hărțuit nu a raportat incidentul în 2024, comparativ cu 91% în 2016) **și Franța** (unde rata a scăzut de la 96% în 2019 la 77% în 2024).

În ceea ce privește **conștientizarea privind organismele pentru egalitate și instituțiile pentru drepturile omului**, la întrebarea dacă au auzit vreodată de organismul lor național pentru egalitate, fiecare al doilea respondent (46%) cunoaște cel puțin un organism pentru egalitate, o instituție națională pentru drepturile omului sau un birou al Ombudsmanului din țara sa. Se constată o tendință generală pozitivă în majoritatea țărilor, cu excepția Ungariei și Serbiei, care au avut ambele o rată stagnantă. La secțiunea **încrederii în instituțiile publice: poliția și sistemul juridic**, întrebați despre nivelul lor de încredere în acestea, în medie, fiecare al doilea respondent (49%) are încredere în poliția din țara sa. Această cifră este mai mică decât în rândul populației generale din UE (73%), dar se arată că în comparație cu anii precedenți, **nivelul de încredere a crescut**. Aceeași tendință este evidentă la nivel național în Ungaria, Portugalia, **România**, Serbia și Spania. În Ungaria, **România** și Serbia, încrederea romilor în poliție depășește nivelul de încredere al populației generale. Tendința opusă se observă în Grecia, Irlanda (pentru nomazi) și Macedonia de Nord.

În **Capitolul IV**, consacrat **Educației**, este prezentată situația romilor și a nomazilor din țările studiate în ceea ce privește aspecte ale educației, precum educația timpurie, nivelul de educație, segregarea în școli și discriminarea în educație. La secțiunea **educație timpurie** se constată că în medie, fiecare al doilea copil rom/nomad (53%) cu vârsta cuprinsă între trei ani și vârsta de începere a învățământului primar obligatoriu frecventează sisteme de educație preșcolară. Deși se constată o îmbunătățire față de sondajele anterioare, frecvența este mult sub rata de 95% observată pentru copiii din populația generală din UE în 2023 (valoarea de referință este de 92%). Diferența dintre copiii romi/nomazi și ceilalți copii este cea mai mică în Spania, Bulgaria și Ungaria. Proporția copiilor romi/nomazi înscriși în educația timpurie **a crescut** în Bulgaria, Cehia, Franța, Macedonia de Nord, Portugalia, **România** și Serbia. Proporția a scăzut în Spania. Referitor la nivelul de educație, în toate statele membre incluse în studiu, aproape fiecare al treilea rom/nomad (32%) cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani a absolvit cel puțin studii secundare superioare. Această pondere este similară cu cea înregistrată în sondajele anterioare, dar este încă departe de rata de 84% pentru populația generală din UE în 2024. Decalajul dintre romi/nomazi și alții este cel mai mic în Ungaria, Spania, **România** și Bulgaria. Sondajul privind romii din 2024 relevă o **tendință pozitivă** în ceea ce privește ponderea romilor cu studii secundare superioare în **Bulgaria, Ungaria, România și Spania**. În Cehia, Grecia și Serbia, ponderea romilor cu acest nivel de educație este în scădere.

Capitolul V – Ocuparea forței de muncă prezintă situația romilor și a nomazilor din țările studiate, analizând în special munca plătită, ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor, decalajul de gen și discriminarea.

Carta Drepturilor Fundamentale consacră dreptul de a munci, dreptul de a avea acces la o plasare gratuită a serviciilor și dreptul la condiții de muncă echitabile și juste (articolele 15, 29 și, respectiv, 31). Directiva UE privind egalitatea rasială interzice orice discriminare bazată pe originea rasială sau etnică în ceea ce privește angajarea și condițiile de muncă, inclusiv protecția

socială și avantajele sociale, concedierile și remunerarea. Recunoscând aceste drepturi și principii consacrate în tratatele fondatoare ale UE și în alte instrumente privind drepturile omului, cadrul UE pentru romi își propune să crească accesul egal efectiv la locuri de muncă de calitate și durabile pentru romi. În secțiunea **Rata de muncă plătită**, conform cadrului UE pentru romi, li se recomandă statelor membre să reducă decalajul de ocupare a forței de muncă cu cel puțin jumătate și să se asigure că, până în 2030, cel puțin 60% dintre romi au un loc de muncă plătit. Conform sondajului se constată că în medie, 54% dintre romii/nomazii cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani din statele membre chestionate au un loc de muncă plătit. Situația s-a îmbunătățit considerabil din 2016. O tendință similară se observă la nivel național în toate țările, cu excepția Portugaliei (unde tendința este negativă) și a Franței, Greciei și Serbiei (unde nu au existat schimbări).

În cea de a doua secțiune a acestui capitol **Decalajul de gen în ocuparea forței de muncă**, se arată că în ciuda unei creșteri a ratelor de ocupare a forței de muncă atât pentru femeile cât și pentru bărbații romi/nomazi, decalajul de gen a crescut din 2016 cu 27 de puncte procentuale. Patru țări au atins obiectivul la nivelul UE privind femeile rome care se află în activități remunerate: Bulgaria (49%), Cehia (45%), Ungaria (53%) și Italia (45%). Țări precum Franța, Portugalia și Spania trebuie să dubleze cel puțin ponderea femeilor rome/nomade în activități remunerate pentru a îndeplini obiectivul la nivelul UE de 45%. Conform datelor Eurostat din 2023, decalajul de gen în ocuparea forței de muncă pentru populația generală tinde să fie semnificativ mai mic decât pentru populația romă/nomadă. Se mai constată și că spre deosebire de femei, ponderea bărbaților romi/nomazi care participă pe piața muncii este, în general, mult mai apropiată de cea a populației generale, cu excepția Cehiei, Portugaliei și Spaniei, unde ponderea bărbaților romi care ocupă locuri de muncă plătite este drastic mai mică.

În cadrul secțiunii **Fără educație, fără loc de muncă, fără formare profesională** se constată că ponderea romilor aflați în această situație în 2024 a scăzut comparativ cu anul 2016. Dar mai reiese și că situația se înrăutățește în această privință pentru romii din Portugalia și Serbia, în timp ce în Cehia, Grecia și Irlanda aceasta rămâne neschimbată. Cu toate acestea, niciuna dintre țările incluse în studiu nu este aproape de atingerea obiectivului la nivelul UE. Statul membru cel mai aproape de atingerea acestui obiectiv este Ungaria. **Progrese remarcabile în această privință se constată în România și în Spania.** Cea mai mare rată a femeilor rome care nu au acces la educație, loc de muncă sau formare profesională este în Grecia, iar cea mai mică în Ungaria, se arată în Raport

În ceea ce privește romii care se confruntă cu **discriminarea în căutarea unui loc de muncă**, din sondajul privitor la anul 2024 reiese că 36% dintre romii/persoanele nomade cu vârsta peste 16 ani au declarat că au fost discriminați din cauza etniei lor la căutarea unui loc de muncă în ultimele 12 luni confirmând o tendință negativă observată și în 2021. Rezultatele sondajului din 2024 sugerează că vârful discriminării înregistrat în 2021 nu poate fi atribuit doar pandemiei de COVID-19. Singura țară în care rata discriminării împotriva romilor la căutarea unui loc de muncă a scăzut este Serbia. Rata discriminării din 2024 la căutarea unui loc de muncă a fost deosebit de ridicată în Irlanda (84%), Portugalia (70%), Italia (66%) și Grecia (61%). Rezultatele arată că femeile rome/nomade sunt, în medie, mai predispuse decât bărbații să fie discriminați atunci când își caută un loc de muncă. În Albania, Cehia și România, romii care trăiesc în comunități non-rome sunt mai puțin vulnerabili la discriminare atunci când caută un loc de muncă, comparativ cu cei care declară că provin din comunități rome.

Discriminarea poate continua să se manifeste și după ce o persoană este angajată. În secțiunea **Discriminarea la locul de muncă**, sondajul din 2024 arată o tendință negativă similară în toate țările, cu excepția Macedoniei de Nord și a Serbiei, unde nu se observă nicio schimbare.

În multe țări, cele mai tinere și cele mai în vârstă grupuri ale populației rome se confruntă mai frecvent cu discriminarea la locul de muncă. În statele membre în care populația a fost chestionată și în special în Cehia, Ungaria, Italia și România, respondenții care locuiesc în cartiere non-rome se confruntă cu discriminarea la locul de muncă mai rar decât cei din zonele în care toate sau majoritatea persoanelor sunt rome.

În Capitolul VI – Sănătatea se precizează că, în conformitate cu Carta Drepturilor Fundamentale, toate persoanele au dreptul de a accesa asistență medicală preventivă și de a beneficia de tratament medical în condițiile stabilite de legislația și practicile naționale (articolul 35). Dar protejarea și îmbunătățirea sănătății umane țin de responsabilitatea exclusivă a statelor membre. În ceea ce privește asistența medicală, statele membre trebuie să respecte dispozițiile Directivei privind egalitatea rasială, care interzice orice discriminare pe motive de origine rasială sau etnică și promovează egalitatea de tratament. Bazându-se pe cadrul juridic consacrat al UE, cadrul UE pentru romi își propune să îmbunătățească sănătatea romilor și să crească accesul egal efectiv la asistență medicală și servicii sociale de calitate.

La secțiunea **Speranță de viață**, în toate țările cuprinse în studiu, decalajul dintre romi/nomazi și populația generală în ceea ce privește speranța de viață la naștere prezintă o tendință descrescătoare. În Bulgaria, Ungaria, Italia, Macedonia de Nord, România și Serbia, decalajele dintre romi și populația generală sunt mai mari în rândul femeilor, în timp ce în restul țărilor sunt mai mari în rândul bărbaților. Decalajul este cel mai mare în Italia pentru ambele grupuri, fiind de 12,8 ani pentru femei și 12,5 ani pentru bărbați. Acest lucru se datorează în mare măsură speranței de viață foarte ridicate a populației italiene generale, care este printre cele mai mari din lume. Decalajul este cel mai mic în România pentru ambele grupuri, fiind de 4,6 ani pentru femei și 3,5 ani pentru bărbați. Aici, decalajul se datorează speranței de viață scăzute pentru populația românească generală. Speranța de viață pentru femeile rome/nomade în statele membre este în medie de 75,6 ani, în timp ce pentru bărbații romi/nomazi este de 69,2 ani.

În ceea ce privește **discriminarea în accesul serviciilor de sănătate**, se arată că în Irlanda doar deținătorii de carduri medicale și carduri de vizită la medicul de familie sunt acoperiți pentru aceste servicii (aproximativ 48% din populație). În România și Bulgaria, 11,5% și respectiv 6,5% dintre persoane nu sunt asigurate, în mare parte cele care lucrează în străinătate sau au locuri de muncă informale, șomerii neînregistrați pentru beneficii sociale și persoanele fără cărți de identitate valabile. Acoperirea aproape universală pentru servicii de sănătate se găsește în Serbia (98%), Ungaria (96%) și Macedonia de Nord (91%).

În Capitolul VII – Locuințe, rezultatele sondajului confirmă existența unei tendințe de scădere privind accesul la locuințe. O creștere se observă doar în Franța și Portugalia, în timp ce în Irlanda (pentru nomazi) și Spania nu s-a înregistrat nicio schimbare. În medie, aproape fiecare al doilea rom/nomad (47%) din statele membre locuiește într-o gospodărie improvizată confruntându-se cu lipsa unei locuințe. Referitor la **supraglomerarea în locuință**, datele nu arată nicio schimbare în comparație cu anii precedenți, în medie – 83% dintre romi/nomazi trăiesc în locuințe care nu au suficiente camere pentru toți membrii familiei. Acest procent este de aproape cinci ori mai mare decât rata de 17% pentru populația generală a UE în 2024. Privitor la accesul la apă curentă/potabilă 17% dintre romi/nomazi locuiesc fără acces la apă de la robinet. Aceasta reprezintă o îmbunătățire clară în comparație cu 2016 (30%). Îmbunătățirea se datorează în principal scăderilor majore din Ungaria (de la 32% în 2016 la 18% în 2024) și România (de la 68% în 2016 la 28% în 2024). Singura țară în care ponderea romilor fără acces la apă de la robinet a crescut este Macedonia de Nord. În restul țărilor rata nu s-a modificat. Datele sugerează că accesul

la apa curentă nu este o problemă majoră pentru populația romă în Irlanda (pentru romi) și Spania, în timp ce rămâne o problemă foarte serioasă în alte țări (în special Bulgaria, Ungaria și România).

Datele sugerează probabilitatea ca două state membre să atingă obiectivele la nivelul UE privind sărăcia și excluziunea socială (Bulgaria și Ungaria), iar în ceea ce privește obiectivul privind educația, acesta este posibil să fie atins de Bulgaria și Italia. Totodată, este posibil ca patru state membre să atingă obiectivele privind ocuparea forței de muncă (Bulgaria, Ungaria, Italia și România). Referitor la accesul la locuințe, Cehia, Grecia, Italia și Spania sunt pe primele locuri. Cel mai mare număr de obiective se estimează că va fi atins în Bulgaria (privind sărăcia și excluziunea socială, educația și ocuparea forței de muncă) și în Italia (privind educația, ocuparea forței de muncă și locuințele).

Constatările din acest sondaj evidențiază nevoia urgentă de politici eficiente bazate pe drepturi, pentru a aborda excluziunea severă și persistentă cu care se confruntă mulți romi. Deși există strategii naționale pentru includerea romilor, rapoartele indică lacune semnificative în implementarea și impactul real al acestora. Progresul este lent și adesea insuficient pentru a reduce decalajul dintre romi și populația generală. Este puțin probabil ca vreun stat membru să atingă pe deplin obiectivele stabilite la nivelul UE în ceea ce privește anti-țigănișmul și discriminarea, participarea sau sănătatea.